

ŠV. LUKAS - EVANGELISTAS

Pagal krikščionybės tradiciją, Lukas – trečiosios Naujojo Testamento Evangelijos autorius. Palyginti su kitomis, šioje Evangelijoje daugiausia dėmesio skiriama Mergelei Marijai, jos asmeniui ir vaidmeniui. Taip pat šv. Lukas yra parašęs Apaštalų darbų knygą, kurioje pasakojama apie ankstyvosios Bažnyčios gyvenimą.

Šv. Lukas – vienas iš išsamiausių Naujojo Testamento autorių. Luko evangelijai būdingas stilius išraiškingesnis nei kuris kitas Naujojo Testamento tekstas. Sakoma, kad evangelija pagal Luką pasižymi gražiausia literatūrine kalba; Lukas kartais vadinamas “tapytoju žodžiais”. Luko evangelijai apibūdinti vartojami įvairiausi epitetai -

“tautų Evangelija, kupina malonės, gailestingumo ir vilties, kurią pasauliui pažadėjo kenčiantis Išganytojas”, “švento, dievobaimingo gyvenimo Evangelija”, “graikų Evangelija ir t.t.

Šios Evangelijos reikšmę turbūt geriausiai atspindi Apaštalų darbų eilutės: *“Kalbama apie Jėzų iš Nazareto, kaip Dievas jį patepė Šventąja Dvasia ir galybe, kaip jis vaikščiojo, darydamas gera ir gydydamas visus velnio pavergtuosius, nes Dievas buvo su juo”* (Apd 10, 38).

Trečiosios Evangelijos ir apaštalų darbų autorius pasižymi įvairiapusiškumu, universalumu, lankstumu - jis puikiai įvaldęs žydų rašymo tradiciją, ir tuo pat metu jis lieka laisvas nuo judaizmo - žydų papročiu aprašo žydų bendruomenę, o graikų tradicija, turtingą žodyną vartoja, pasakodamas apie graikų bendruomenę. Šv. Lukas puikiai žinojo Septuagintą ir išmanė žydų papročius, kuriuos, kaip manoma, perėmė būdamas žydų prozelitu arba vėliau, kai tapo krikščionimi, artimai bendraudamas su apaštalais ir jų sekėjais.

Luko profesija - gydytojas, ir šv. Paulius vadina jį “mylimuoju gydytoju” (Kol 4, 14). Jo medicininis išsilavinimas juntamas iš pasirinktos medicininės kalbos, tikslų terminų vartojimo. Tyrinėtojai mano, kad galbūt jis mokėsi Tarse, ir čia jis galėjo sutikti šv. Paulių. Lukas buvo šv. Pauliaus mokinys, lydėjęs jį misijų kelionėse. Lukas buvo šalia šv. Pauliaus ir jo paskutinio įkalinimo metu - paskutiniame laiške apaštalam Paulius sako: “Iškovoja gerą kovą, baigiau bėgimą, išlaikiau tikėjimą. Todėl manęs laukia teisumo vainikas, kurį aną dieną man atiduos Viešpats, teisingasis Teisėjas, - ir ne tik man, bet ir visiems, kurie su meile laukia jo pasirodant. Paskubėk veikiai atvykti pas mane, nes Demas, pamilęs šį pasaulį, paliko mane ir iškeliavo į Tesaloniką, Kreskas - į Galatiją, Titas - į Dalmatiją. Vienas Lukas tėra su manimi “ (2 Tim 4, 7-11).

Manoma, kad po apaštalo Pauliaus mirties Lukas pamokslavęs Egipte ir Graikijoje. Jo mirties aplinkybės nėra tiksliai žinomos – vieni šaltiniai teigia, kad jis mirė Damaske, kiti - kad buvęs kartu su šv. Andrejumi Patrose.

Pagal seną, bene VI amžiaus tradiciją, tikima, kad Šv. Lukas buvęs ir tapytojas, nutapęs Švč. Mergelės Marijos atvaizdą, kurį ji pati pagyrusi ir palaiminusi, kartu palaimindama ir paveikslų tapytojus. Todėl šv. Lukas laikomas tapytojų globėju; globoja gydytojus, o kadangi jis dažnai vaizduojamas su jaučiu (sparnuotas jautis, viena iš apokaliptinių būtybių – pagrindinis Šv. Luko atributas ir simbolis, nes Evangeliją jis pradeda epizodu, kaip Zacharijas Šventykloje atnašauja), tai yra žinomas ir kaip mėsininkų bei knygrišių globėjas.

Taip pat šv. Luko simbolis yra ir Švč. Mergelės Marijos paveikslas. Prie atvaizdo dažnai būna lotyniškas įrašas, paprastai atverstoje knygoje ar pergamento ritinėlyje: *Fuit in diebus Herodis regis Iudeae sacerdos* (“Judėjos karaliaus Erodo dienomis gyveno kunigas” (Lk 1, 50)).